

Torzó

Délben a család még együtt ebédelt.

— Anyu, én megyek — állt fel Feri egy után az asztaltól.

— Ne menj! — mondta váratlanul Ruskóné; kenyérhéjat rágsált, ez volt ebéd utáni csemegéje.

— Edzésre megyünk Csicsával.

— Itt maradsz! — csattant fel Ruskóné. Nem értette magát. Nem szokott Ferivel így beszélni. Egy tizennyolc éves fiúnak nem az a dolga, hogy szombaton a szüleit őrizze.

— Ötre itthon vagyok — mondta Feri nyugodtan, s bement kerékpárjáért a szobába. Vadonatúj versenygép volt, két hónapja vette, s csaknem naponta szétszedte, megtisztította, összerakta — beleölte minden örömét, s bánatát is amiatt, hogy nyolcadik általános után nem vették fel a gépipariba.

— Csókolom! — köszönt, laposan anyjára nézett. Csak a vállát látta. Csicsa egyszer elcsalta egy tárlatra: ott látott a szobrokon ilyen nehézkes, vastag vállat. Anyjában is volt valami agyagszerű. Egyszerre félni kezdett ettől a mozdulatlanságtól. Lába a hajtókarba ütközött, a kerékpár fölkettyegett.

Ruskóné hirtelen az ajtónál termett.

— Ne menj, Ferikém, ne menj!

Feri elfordult: ez a rimáncodó asszony nem az ő anyja. Apjára nézett. Ruskó némán szívta cigarettáját, s tanácstalanul megemelte a kezét. Szőrös, tömzsi karját úgy nyugtatta az asztalon, mintha most is a volánt fogná. Hétközben a busz kiszívta minden erejét — itthon már csak nyugalmat akart. Különben is: ez az egy szem fia van, neki parancsolgasson? Az ember azért dolgozik, hogy megadja gyerekének, amit magának nem adhatott meg.

Ruskóné is magához tért.

— Jól van — mondta, s maga nyitott ajtót. — De ötre gyere haza! Kimegyünk a Szigetre.

Mégis mikor Feri kihúzta lábát az ajtón, olyan érzése támadt, most már késő. De mi késő...? S mi volt az előbb ez az érthetetlen makacsság és elérékenyülés...? Nem tudott szabadulni attól a gondolattól, van valami oka, s ez az ok valahol a jövőben rejtőzik. Úgy vélte most, hogy a jövő egy távoli hely, ahová csak később érkezik meg az ember. Ismeretlen, titokzatos hely a látható világon kívül... Mi vár ott Ferire, s mi vár őrá...?

Megrettent; sosem tudta eldönteni, hogy áll egyáltalán a másvilággal; azt hitte, most onnan izentek neki. Hiszen az is a jövőben vár mindenkire...! Letült, majd felugrott a székről, futni szeretett volna, ki az utcára, Feri után a jövőbe.

Az órára nézett.

Fél kettő. Hogyan bírja ki ötig? Valamiképp meg kell bizonyosodnia, hogy semmi sem volt, amit érzett.

Ruskó a szobába ment, a díványra dőlt, hasára húzta a díszpárnát, olvasni kezdett, aztán orrára ejtette az újságot — elaludt. Négykor ébredt, s újságját iszonyúan ropogatva megjelent az ajtóban.

— Na, indulunk vagy nem?

* Tisztelettel köszöntjük a 70 éves szerzőt.

— Megvárjuk Ferit — nézett fel rá Ruskóné fáradtan, mint akit álmatlanság gyötör. A konyhát már rendbe rakta, semmi dolga nem volt; két tenyerét térde közé szorította, mintha így akarná imára kényszeríteni magát.

Fél ötkor felmosolygott — Feri árnyékát látta az ajtó függönye mögött. Igen, el kellett múlnia ennek a szorongásnak, hogy minden újra a régi legyen.

De nem Feri volt.

Csicsa kopogott, s tüstént be is dugta szemüveges képét.

— Ruskó néni, tessék sietni! — hadarta. — A Feri bukott... az Uzsoki utcai kórházba szállították...

— Mi történt? — ugrott fel Ruskóné; sehogy sem akarta befogadni, amit hallott.

Csicsa sápadtan újra kezdte:

— A Feri kereke két villamossín közé szorult, a fék felhasította a combját... — S erőltlenül hozzátette: — Az ütőerét...

Míg Ruskó taxi után futott, Ruskóné azt hajtogatta:

— Megéreztem, ugye, hogy megéreztem...!

A kórház előtt Csicsa bátortalanul megszólalt:

— Mikor behoztuk, eszméletlen volt... Mert a feje is...

A lépcsőn Ruskóné rosszul lett:

— Jaj, fogjanak meg! Hol vagy Ferikém, egyetlen fiam!

Ruskó belékarolt, valósággal vonszolta. Szeme a fülledt falak közt ködbe borult; óriás gombákká nőttek előtte az arcok, s elpöföntek valami végső erőfeszítésben. Szerette volna megrázni ezt a nehézkes testet, fülébe ordítani valamit, amitől elhallgat.

— Miért egyetlen...? Miért egyetlen? — sziszegte dühösen a foga közt.

Nem tudta, mit beszél. Miért éppen ezek a szavak jöttek a szájára? Homályos, eltemetett vádak keltek életre benne, s amikor rádöbbsent, hogy ezeket sziszegi, elhallgatott.

Az ajtó magától kinyílt, Feri ágyát mintha eléjük tolták volna. Az ágyon két lehunytt szemhéj fogadta őket — Feri tudomást sem vett róluk.

— Sikerült megmenteni — állt meg mögöttük egy fiatal ápolónő; a fontos dolgoknak kijáró lassúsággal megigazította homlokába fésült huncutkáját, s mielőtt magukra hagyta őket, megjegyezte: — Az agyrázkódás nem súlyos.

— Agyrázkódás? — Ruskóné alatt az egész világ rendült meg. Romhalmazon állt, s ami megmaradt belőle (egy szék, egy ablak, benne valamilyen fa lombja), értelmet változtatott: nem maga volt többé, s nemcsak magáról beszélt, hanem arról is, aki a dolgok mögé rejtőzve figyelte őt. Isten, úgy rémlett neki, a megvalósult jövőben várt rá; olyan közel jött hozzá, hogy belül égette már, egyetlen lángbokor volt — nem látott tőle semmit.

S ekkor — könnyei okozták talán? — látta, hogy Feri szája megmozdul, szempillája fölrebben. Igen, vizet kért... Ruskóné melléje térdelt, jobbát feje alá csüszttatta, s a pohár után nyúlt.

— Igyál, Ferikém!

Csak ide kellett jönnie, hogy fia fölérzezen, és újra éljen! De Feri feje megbillent, s hirtelen nagyon nehéz lett a karján.

Az ügyeletes orvos belépett.

— Mit csinál? — kiáltott rá.

— Jaj, doktor úr, meghal a fiam! — rebegte Ruskóné.

— Megőrült? Ki engedte ide? — ordított az orvos; nyakán kidagadtak az erek. — Nővér, miért nincs itt, nővér?

Ellökte Ruskónét, majd két ujjal felhúzta a beteg szemhéját: a reflexek akkor fejezték be működésüket. — Ó — mondta, s meglepődve hátralépett. — Menjenek ki!

Később utánuk jött a folyosóra, s részvétét nyilvánította.

Az agyagváll megrándult. De mintha valaki felülről rászólt volna, nem mert hangosan

sírni. Már nem akart tudni semmit, azon az egyen kívül, hogy Isten előre megsúgta neki Feri halálát.

Ruskó bárgyún vigyorgott.

— Nem gondoltuk, hogy ilyen súlyos...

Az orvos rádüllesztette szemét; megértette ez az ember, hogy a fia halálát közölte vele?

— Persze, mi sem gondoltuk...

Ferit többé nem látták.

Útközben egymást okolták, hogy a folyosóról nem mentek vissza. Ruskóné nem emlékezett, hogyan jutottak haza. Otthon tört rá a zokogás. Úgy üvöltött, mint a bezárt állat. Furcsán visszhangzottak fülében férje szavai: „Miért egyetlen...? Miért egyetlen...?” Majd halott nyugalom szállta meg; Ruskó már azt hitte, megzavarodott. De mintha csak erőt gyűjtött volna, magára zárta az ajtót, s újra felhangzott bűgő üvöltése. Egyedül akart gyászolni, egészen egyedül. Akár egy puszta farkas.

Aztán elképzelte a temetést. Azzal vigasztalta magát, hogy a nyitott koporsóban, a virágok közt úszó ravatalon Feri ismét az övé lesz.

Erre azonban öt napig kellett várniuk, mert a rendőrség is beleavatkozott, a biztosító pedig vizsgálatot rendelt el. Mikor Ruskóné megtudta, hogy Ferit az egyesület biztosította, s a maga halottjának tekinti, követelőzni kezdett.

— Háromnapos temetés legyen, öt koszorú és gyászbeszéd.

— Természetesen — mondta a sportegyesület titkára. — Magam fogom búcsúztatni.

— És a munkahelyéről? — kérdezte Ruskóné. — A főnöke nagyon szerette. Tavaly két hétre magával vitte a Balatonra. Fényképem is van róla.

A titkár komoly maradt.

— Majd intézkedünk, hogy ők is...

Ruskó röstelkedve a padlót nézte.

— Villamossal menjünk, vagy értünk jönnek? — kérdezte, s összehúzott szeme állta a titkár tekintetét.

— Jó, magukért jövünk.

— Ezen a kocsin? — mutatott Ruskó a szürke Moszkvicsra, mely a titkára várt.

— Ezen, fél kettőkor.

— Köszönjük, az jó lesz! — nyújtotta kezét Ruskó, s érezte, hogy megbecsülik.

A temetés napján Ruskóné főzött, de csak főtt marhahúst tett az asztalra krumplival, mártás nélkül. Ruskó megütkezve nézett rá, aztán szó nélkül tányérjára hajolt, s minden falat után vizet ivott. Ruskóné is az asztalhoz ült, de csak csipegetett. Aztán váratlanul felsőhajtott:

— Van Isten... Megsúgta nekem.

Ruskó nem volt annyira bizonyos a dologban.

— Jól van, anyukám... El kell viselnünk.

— Megéreztem...

— Azt is megérezted — mondta Ruskó —, mikor tavaly karamboloztam. Pedig az kisebb volt, mint ez.

— Én mindent megérzek — nézett maga elé Ruskóné, majd öltözködni kezdett, s tizenkettőkor már kinn ült a konyhában, útrakészen.

Fél kettő előtt tíz perccel kijelentette, hogy már nem jönnek.

— Dehogynem jönnek — nyugtatta Ruskó. — Megígérték.

De Ruskóné taxi után küldte. Ruskó kiállt a ház elé, fogott egyet. Mikor az egyesület kocsija értük jött, ők már úton voltak a temető felé. Meglepődtek, milyen korán érkeztek. Megkérdezték az egyik feketébe bújtatott teremőrt, melyik fülkébe menjenek. Az őt átkiáltott egyik társának:

— Melyik a Ruskó?

Ruskó csaknem a torkának ugrott. A teremőr észre sem vette, s másodszor is megismételte:

— Melyikben van a Ruskó?

Ruskó a neve után nézett, mely együtt szállt a levegőben a temető galambjaival.

Aztán ott álltak a ravatalozóban, s elakadt a lélegzetük — a koporsó le volt zárva. Feri arca örökre eltűnt a szemük elől. Ruskó kiment a ravatalozó elé, hogy valakin számon kérje ezt a sértést, de nem talált senkit. Egy gyászhuszár később azt mondta, nem rá tartozik, valószínűleg a nagy hőség miatt zárták le előbb a koporsót, nehogy...

— Mit nehogy — hördült fel Ruskó, majd elcsöndesedve odaállt a felesége mellé.

Ruskóné a koporsóra borult, vinnyogva sírt, ujjai a deszkát kaparászták. Később, duzzadt, haragos szemmel méregette a három papot, mintha valami kivetnivalót keresne rajtuk. Aztán a koszorúkat vette sorra, s találgatta, melyiket ki küldte. Mikor a koporsót a gyászaútba csúsztatták, csodálkozott, hogy nem látja előtte a két fekete lovat. A sírnál ráfeledkezett Feri klubtársaira, s arra kellett gondolnia, hogy nem jó helyen állnak, akadályozzák a sírásók munkáját. Ő is rossz helyen állt, hantokon tipródott, rá kellett szólni, hogy lépjen hátrább, de alig tudott mozdulni. Az az anyag, amiből őt gyúrták, mintha már csak törni tudna.

Mikor a pap a Miatyánkba kezdett, nem mert bekapcsolódni — félt a saját hangjától. Hiszen olyan régen nem imádkozott már! Pedig jó lett volna. Ujjai sem kulcsolódtak össze... Attól tartott, hogy Isten kineveti, vagy lesújt rá, mert azt hinné, hogy gúnyolódik vele. Mert itt volt, kétségtelen, egészen közel, láthatatlanul, de elbűjt a látható világ mögé. Ruskóné nem tudta, hová nézzon.

Szeme a fátyol alatt a szomszéd sírra esett: a kereszt tövében egy kőanya ült, ölében halott fia. Mind a két karja le volt törve. Talán a háború alatt a közelben esett le egy bomba, vagy a fagy és a hőség marta szét. Nézte egy ideig, aztán felcsuklott az eltemetett zokogástól. Könnyei a fátyol alatt sem tudtak eleredni. Kétségbeesetten azt a másik anyát nézte, s míg Feri sírhantja fölött föl nem állították a keresztet, nem vette le róla a szemét. Azok a vállak, az a lehajtott fej...! — mintha azt mondanák: „Legyen...!” Mintha beleolvadtak volna egy nagyobb akaratba...

Aztán a végén oda vonszolták a szürke Moszkvicshoz, besegítették, mert tagjai nem akartak engedelmeskedni. Mikor házuk előtt kiszállt, megsimogatta a karosszériát, akár egy jó lovat.

Otthon ágyának esett, s mikor Ruskó látta, hogy napok múlva sem mozdul, megkérdezte tőle:

— Mi bajod? Hívjak orvost...?

— Minek...? Úgysem támaszthatja fel őket! — válaszolta.

— Kiket?

— Akiket megöltem... — mondta. — Ferit és a többit...

A szomszédok azt hitték, már félrebeszél. De Ruskó tudta, mire gondol.

Az egyik asszony odalépett az ágyhoz, a paplan fölött összekulcsolta Ruskóné ujjait, s elkezdte csöndben az Údvözlégyet. Ruskóné tehetetlenül tűrte, aztán ujjai sorra elengedték egymást. Mikor az asszony újra össze akarta kulcsolni őket, Ruskóné kiszabadította a kezét, s érthetően azt mondta:

— Nem...! Nem csapom be az Istent.

— Imádkozzál érettünk, bűnösökért... — mormolták fennhangon az asszonyok, mintha ők jobban tudnák, kihez kell fordulni ilyenkor.

Egy idő múlva Ruskóné szája is mozogni kezdett, de nem együtt az asszonyokkal. S akkor sem hagyta abba, mikor ők befejezték. Motyogása egyre erősödött, torkából bugyborékol, betöltötte a szobát. Néhány értelmes szó után úgy rémlett, más nyelven beszél, de ők nem fogják fel, mert nem ismerik ezt a nyelvet.

— Mondd magyarul, anyukám! — kérte Ruskó. — Mi ezt a nyelvet, tudod, ugye, nem értjük!

Ruskóné szája tovább mozgott. Kijött az orvos. Agyvérzés. Szállítsák kórházba. De Ruskó megmakacsolta magát. Még egy kórház itt nem lesz. Ruskóné is mondott valamit.

— A maguk felelősségére! — búcsúzott az orvos.

Ruskó pénzt nyomott a kezébe, s elhatározta, hogy maga ápolja a feleségét. Szabadságot vesz ki, fizetésnélkülit is, és talpra állítja az asszonyt.

Másnap Ruskóné mintha jobban belesüppedt volna az ágyba.

— Csak nem hagyod el magad? — fedtte a férje. — Éppen mikor már...

— Megyek Feri után, nem maradok itt tovább! — jelentette ki Ruskóné, aztán suttogóra fogta. — A biztosítási díjból... érted? Csináld meg a karját annak a... kőanyának, ott Feri sírja mellett, hogy...

Hosszú szünet következett. Már úgy tetszett, Ruskóné magával viszi a titkát.

— Mit, hogy? — nógatta Ruskó.

— Hogy... hogy — kásásodott el váratlanul Ruskóné hangja. — I-má... má...

Szája tátva maradt, több szó nem jött ki rajta.

Élt még egy hétig ebben a némaságban, aztán ő is elment — ahogy mondani szokták — minden test útján.

De Ruskó a kőanyára, Feri sírja mellett, sosem talált rá.

ANGELUS SILESIUS

Kerubi vándor

(részletek)

II. 144. *Mi az: üdvözülni?*

Az üdv tehát mi is? Megmondom: nem csoda;
Lakja a lelkedet Jézus akarata.

II. 207. *Bened Isten az élet*

Nem te vagy, aki él; a teremtmény halott!
Bened az élet az Úr s tőle adatott.

II. 239. *A belső béke*

Ki egy az Úrral s kész, hogy 'magával beérje,
bent; az kell, hogy legyen a békén-túli béke.

III. 27. *Jézus neve*

Jézus édes neve a nyelven, mint a méz,
Nászdal a fülnek és örök szívrepesés.

Tatár Sándor fordítása